

FruitDelta
RIVIERENLAND

FruitDelta Gebiedsagenda

MANAGEMENTSAMENVATTING

Krachten bundelen
om integraal te werken
aan de opgaven
van de toekomst

Versie 2.0 (21 oktober 2022)

Colofon

Uitgave Regio Rivierenland, 2022
p/a Burg. Van Lidth de Jeudelaan 3, 4001 VK Tiel

De ontwikkeling van de FruitDelta Gebiedsagenda wordt mede mogelijk gemaakt door de Regio Deal FruitDelta Rivierenland.

Eindredactie: N. Bremmer-Ursinus (Regio Rivierenland), W. Minkhorst (Regio Rivierenland)
Met bijdragen van: J. Fijnje (Regio Rivierenland), G. Laman (Provincie Gelderland),
N. van de Wetering (Gemeente West Betuwe), R. Wintjens (Regio Rivierenland)

Redactie en vormgeving: WolLÖf Communicatie BNO, Tiel

Procesbegeleiding door S. Verbeek en R. de Man (P2)

Inhoudsopgave

1. Inleiding en aanleiding	4
2. Toegevoegde waarde regionale en integrale Gebiedsagenda	5
3. Missie en doelen	6
4. De regionale, integrale opgaven en oplossingen	7
4.1. Behouden en versterken van het innovatievermogen van krachtige regionale sectoren	7
4.2. Inspelen op veranderingen op de arbeidsmarkt als gevolg van transitieopgaven, robotisering en automatisering	7
4.3. Inspelen op de groeiende vraag naar woningen en daarbij rekening houden met de woningbehoefte van inwoners, inclusief aandachtsgroepen	7
4.4. Beschermen van Rivierenlanders voor toekomstige risico's als gevolg van klimaatverandering, zoals overstromingsgevaar, hittestress en droogte	7
4.5. Versnellen van de energietransitie in de regio en het verminderen van de CO2-uitstoot met 55% in 2030	7
4.6. Behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de regio	8
4.7. Verbeteren en behouden van benodigde regionale mobiliteit in een regio met een relatief lage bevolkingsdichtheid	8
4.8. Behouden en optimaliseren van de ruimtelijke kwaliteit bij een toenemende druk op de ruimte door onder andere woon- en transitieopgaven	8
4.9. Integrale regionale oplossingen	8
5. De samenwerking	9
6. Monitoring dashboard en een regionale investeringsagenda	11
Bijlage 1. Begeleidingscommissie	11
Bijlage 2. Kruistabel integraliteit opgaven en oplossingen	12

1. Inleiding en aanleiding

Deze managementsamenvatting is een beknopte weergave van de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0, die op 9 november 2022 is vastgesteld door het Algemeen Bestuur van Regio Rivierenland. U kunt de volledige versie lezen door deze code te scannen.

Over FruitDelta Rivierenland

FruitDelta Rivierenland is een regio in de zuidwestelijke vleugel van de provincie Gelderland in het midden van Nederland met bijna een kwart miljoen inwoners. Het gebied wordt gevormd door de Tielerwaard, de Culemborgerwaard, de Betuwe, de Bommelerwaard en het westen van het Land van Maas en Waal. In de regio werken acht gemeenten samen: Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.

Samenwerken aan brede welvaart

Samenwerkingspartners binnen FruitDelta Rivierenland willen dat zoveel mogelijk inwoners nu en in de toekomst een fijn leven hebben. Dit wordt ook wel brede welvaart genoemd. Wij kunnen als regio hieraan zelf invulling geven door ambities en doelen te

formuleren die passen bij Rivierenland. Betrokken partners onderkennen dat de bestaande samenwerkingen onvoldoende zijn om deze meer complexe opgaven aan te pakken. Daarvoor zijn de onderlinge afhankelijkheden tussen opgaven te groot. Met de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0 willen we hier invulling aangeven.

Doel FruitDelta Gebiedsagenda 2.0

De werkwijze van de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0 is erop gericht om als partners de verschillende opgaven in samenhang te bekijken. Daardoor komen we tot slimmere oplossingen en creëren we de synergie die onze aanpak nodig heeft. Daarbij hebben we oog voor ruimte die fysiek beschikbaar is. Ook kunnen we kansen en capaciteiten beter benutten en ontstaat flexibiliteit. Die is nodig om goed in te kunnen spelen op veranderende prioriteiten. De agenda geeft inzicht in de missie, visie, doelen, integrale opgaven en oplossingsrichtingen voor een toekomst-bestendige regio. Het legt de basis voor regionaal samenwerken op complexe opgaven. Dit is nodig om toekomstbestendig te zijn. Wij hebben met name aandacht voor de economische, ecologische en sociaal-culturele wisselwerkingen. In de komende tijd zullen we - op verzoek van partners - ook verkennen of we ook een regionale aanpak op het gebied van gezondheid en zorg willen agenderen. De FruitDelta Gebiedsagenda speelt in op bestaande beleidsstrategieën en stelt doelen voor de lange termijn.

Figuur 1. Karakteristieken en opgaven in de regio geprojecteerd op 'people, planet, profit'

2. Toegevoegde waarde regionale en integrale Gebiedsagenda

De opgaven voor een toekomstbestendige regio zijn complex, omdat de onderliggende problematiek sterk verweven is met andere opgaven: wonen, natuur, cultuurhistorie, leefbaarheid, economie en mobiliteit. Verschillende belanghebbenden met wisselende belangen moeten betrokken zijn bij het oplossen van de problemen. Ook spelen de opgaven vaak op meerdere schaalniveaus, zodat lokale, regionale en nationale partners samen op zoek moeten naar oplossingen. Kortom, samenwerking is noodzakelijk om tot goede oplossingen te komen.

Succes dankzij samenwerking

Op veel opgaven werken we al goed samen binnen Rivierenland. Voorbeelden hiervan zijn de projecten uit de Regio Deal, het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) met afsprakenkader, de Mobiliteitsagenda en -fonds, de Regionale Woonagenda Rivierenland en het Regionaal Stimuleringsfonds (RSF). Ook de Laanboomcampus, Logistieke Campus en de Fruit Tech Campus zijn resultaten waarop wij en onze partners enorm trots zijn.

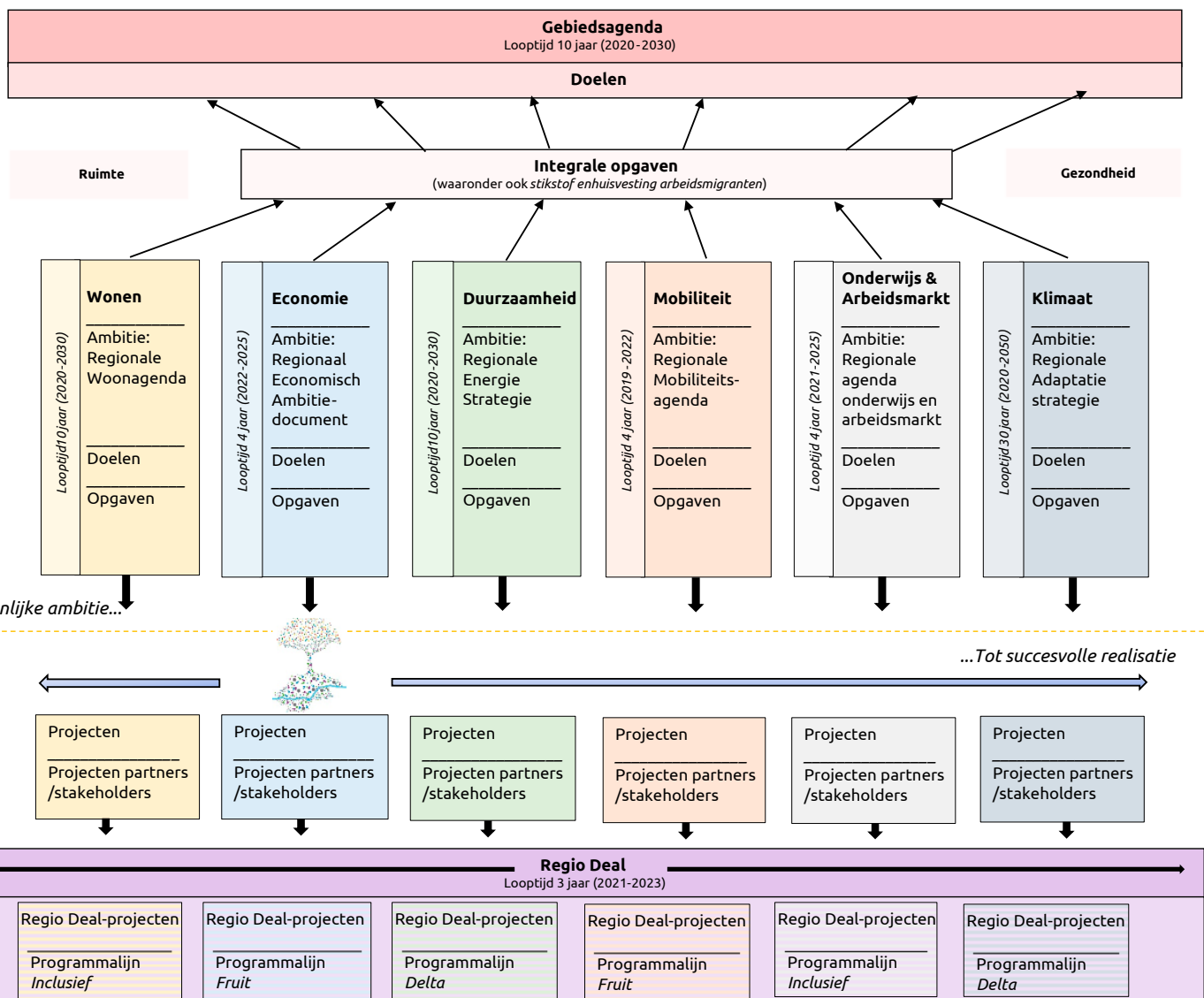
Aanpak

De FruitDelta Gebiedsagenda brengt verdere focus, samenhang en versnelling aan in de bestaande initiatieven, zoals projecten en

programma's. Afhankelijk van de complexiteit van de opgaven ligt hierbij het accent op een gemeente-overstijgende/regionale aanpak of een integrale aanpak. Een combinatie van beide is ook mogelijk. De oplossing van het één kan ook een probleem vormen voor het ander. Zo kan bijvoorbeeld de benodigde ruimte voor waterberging en zonnepanelen in de weg staan van de uitbreiding van de oppervlakte voor boomteelt. Met andere woorden, we hebben synergie nodig om de verschillende opgaven in samenhang op te kunnen pakken.

Voorbeeld

Er zijn meer woningen nodig in de komende jaren. Die moeten worden aangesloten op duurzame energie om onze klimaat-opgave aan te pakken. De capaciteit van het net en de opslagcapaciteit zijn echter beperkt. Ook vraagt het veel ruimte en veel inzet van vakmensen en beide zijn schaars. Bovendien moet het ook betaalbaar zijn; de prijs/kosten moeten zo laag mogelijk zijn zodat de toekomstige bewoner de vaste lasten nog kan betalen. Er moet dus goed worden samengewerkt om tot oplossingen te komen.

Figuur 2. Overzicht van de samenhang tussen de regionale beleidsopgaven en de Gebiedsagenda

3. Missie en doelen

Onze partners staan achter de missie en doelen van de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0:

“Het waarborgen van een gezonde, duurzame, zelfredzame, welvarende en inclusieve regio voor de toekomst. Om dat te kunnen doen, versterken wij in de regio het sociale, ecologische en economische kapitaal. Regionale samenwerking is cruciaal om de complexe, integrale opgaven aan te pakken en haalbaarheid en draagvlak te kunnen garanderen.”

In de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0 beschrijven wij richtinggeven- de doelstellingen. Hierbij zetten wij de komende periode een proces op om de SMART-doelen te bepalen voor de overkoepelen- de visie en de acht integrale opgaven (zie volgende paragraaf).

Hoofddoelstelling

De hoofddoelstelling van de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0 voor 2030 sluit aan bij de hoofddoelstellingen uit bestaande regionale beleidsstrategieën:

“FruitDelta Rivierenland versterkt haar brede welvaart met inachtneming van de ruimtelijke kwaliteiten.”

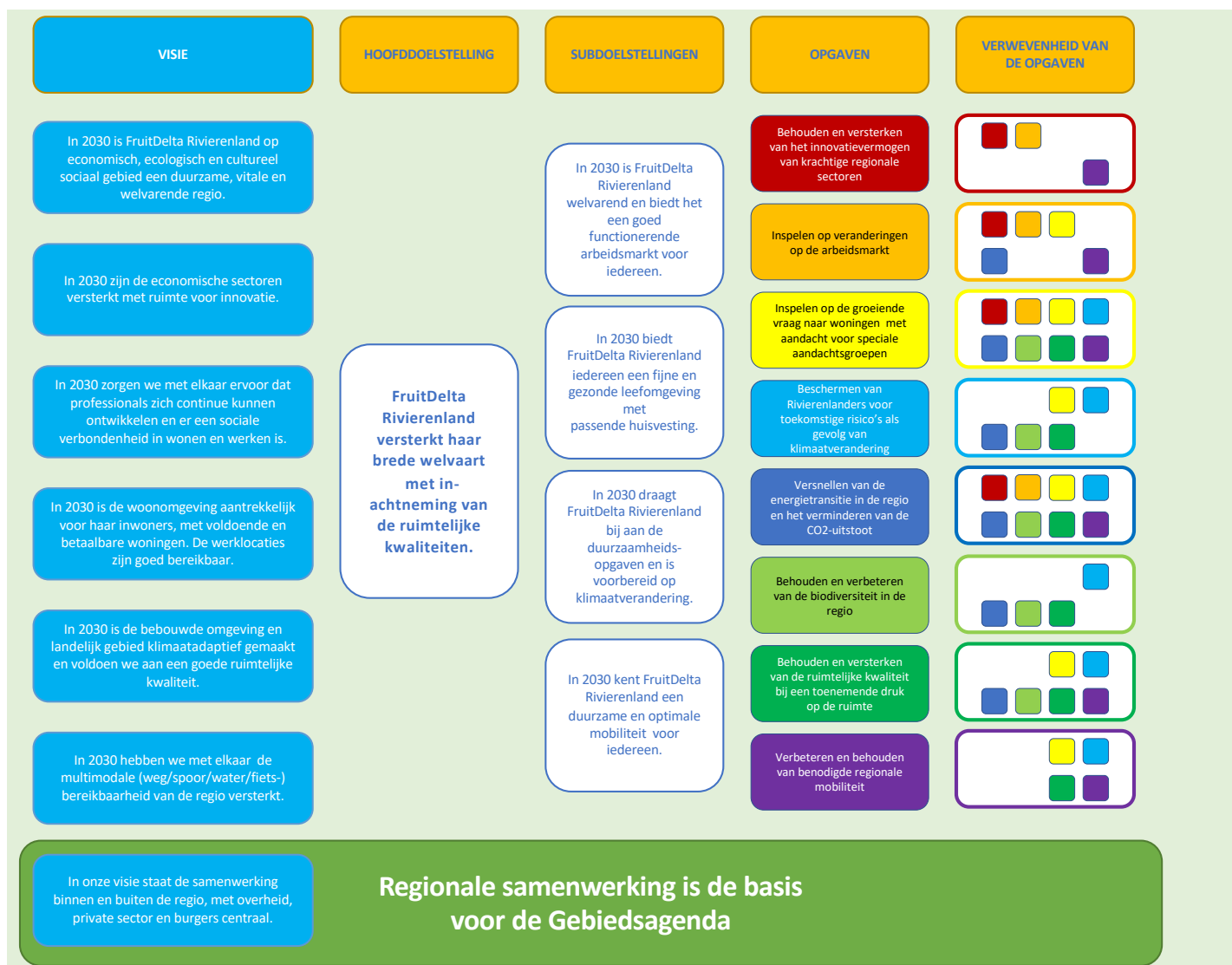
Om dit hoofddoel te bereiken, werken de partijen in FruitDelta Rivierenland aan vier subdoelen.

In 2030:

- 1 is FruitDelta Rivierenland welvarend en biedt zij een goed functionerende arbeidsmarkt voor iedereen;
- 2 biedt FruitDelta Rivierenland iedereen een fijne en gezonde leefomgeving met passende huisvesting;
- 3 draagt FruitDelta Rivierenland bij aan de duurzaamheidsopgaven en is zij voorbereid op klimaatverandering;
- 4 kent FruitDelta Rivierenland een duurzame en optimale bereikbaarheid voor iedereen.

Acht regionale, integrale opgaven

Op basis van de regionale context en de beschreven missie en visie, hebben we acht regionale, integrale opgaven geïdentificeerd. Deze zijn bij uitstek niet enkel op gemeentelijk niveau aan te pakken en hebben baat bij een regionale samenwerking. Daarnaast biedt de samenwerking kansen om proactief tot slimme oplossingen te komen die meerdere opgaven dienen. Zie figuur 3.

Figuur 3. Samenvatting van de doelen en opgaven van de Gebiedsagenda

4. De regionale, integrale opgaven en oplossingen

In de paragrafen die volgen, lichten wij de integrale opgaven verder toe. Hierbij komen kort de context en de uitdagingen van elke opgave aan bod. De volledige FruitDelta Gebiedsagenda 2.0 biedt een meer uitgebreide uitleg van de opgaven, inclusief bestaande initiatieven en aanvullende regionale oplossingsrichtingen.

De samenwerking op regionaal niveau biedt kansen om opgaven aan te pakken op een gemeente-overstijgend niveau. En ook om proactief tot slimme oplossingen te komen die meerdere opgaven dienen. In de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0 stippen wij deze integrale oplossingen licht aan per opgave. In het vervolgproces betrekken wij partners bij het vaststellen van mogelijke integrale oplossingen. Dat doen wij ook bij het prioriteren van de oplossingen die de meeste impact kunnen maken voor de transitie in de regio.

4.1. Behouden en versterken van het innovatievermogen van krachtige regionale sectoren

FruitDelta Rivierenland heeft een dynamische ondernemerschapscultuur en bovengemiddeld veel mkb en familiebedrijven die zorgen voor een groot aandeel van de werkgelegenheid. De regio heeft een sterke focus op het gebied van logistiek, tuinbouw en toerisme, maar is tegelijkertijd kwetsbaar door de conjunctuurgevoelige sectorstructuur. Het innovatievermogen van de regionale economie is belangrijk om onze transitieopgaven te kunnen aanpakken, zoals de energietransitie. Daarnaast is het innovatievermogen ook belangrijk voor toekomstige werkgelegenheid.

Op het gebied van innovatievermogen zijn er drie strategische aandachtspunten:

1. Landschappelijke effecten van innovaties, zoals teeltondersteunende voorzieningen
2. De beperkingen van sectorale netwerken voor de regionale innovatiekracht
3. Het mkb in de regio profiteert niet van kennis en innovaties elders

4.2. Inspelen op veranderingen op de arbeidsmarkt als gevolg van transitieopgaven, robotisering en automatisering

De arbeidsmarkt gaat de komende tien jaar veranderen door technische en sociale innovaties, zoals digitalisering, robotisering of duurzaam produceren. Zeker voor een regio als Rivierenland, waar veel praktisch geschoolden actief zijn op de arbeidsmarkt, heeft dit gevolgen voor de inhoud van het werk. Daarnaast is er sprake van structurele tekorten op de arbeidsmarkt, onder andere door vergrijzing en ontgroening.

Als samenwerkende partijen in de regio moeten wij hierop inspelen. Wij moeten zorgen dat ook op de toekomstige arbeidsmarkt iedereen zijn of haar talenten kan benutten, dus ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarmee staat de regio voor de volgende uitdagingen:

1. De aantrekkelijkheid van de regio voor jongvolwassenen en talent

2. De huisvestingsmogelijkheden en de bereikbaarheid in, van en naar bedrijven en onderwijsinstellingen in de regio
3. De regionale toegang tot onderwijs en Leven Lang Ontwikkelen (LLO)

4.3. Inspelen op de groeiende vraag naar woningen en daarbij rekening houden met de woningbehoefte van inwoners, inclusief aandachtsgroepen

Regio Rivierenland is centraal gelegen in Nederland en ligt in de invloedssfeer van verschillende stedelijke gebieden. Dit is terug te zien in de verhuisstromen en ontwikkelingen op de woningmarkt. Er is ook een grote afwisseling aan woonmilieus met veel groen, ruimte en een relatief betaalbare woningvoorraad ten opzichte van omliggende stedelijke gebieden. Dit zorgt voor een toenemende druk op de woningmarkt. Om te kunnen voldoen aan de vraag van binnen en buiten de regio naar woningen, willen wij als regio 1.255 woningen per jaar bouwen tot en met 2030. Aanvullend wordt gewerkt aan 30% sociale huur en 8% vrije huursector in het regionale woningbouwprogramma tot 2030.

Bij het realiseren van deze doelen staan we voor de volgende uitdagingen:

1. Het faciliteren van de groeiende woningvraag (in combinatie met de bestaande tekorten), met het behoud van eigenheid.
2. Het op peil houden van woningproductie.
3. Zorgen voor voldoende betaalbare woningen, in het bijzonder voor aandachtsgroepen en ouderen.
4. De doorstroming binnen de bestaande woningvoorraad en leefbaarheid in kleinere kernen.
5. Het behouden van voldoende voorzieningen in de regio, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs en winkels.
6. Zorgen voor een betaalbare en toekomstbestendige woningvoorraad in het kader van verduurzaming.

4.4. Beschermen van Rivierenlanders voor toekomstige risico's als gevolg van klimaatverandering, zoals overstromingsgevaar, hittestress en droogte

Van naburige regio's als de Achterhoek en de Veluwe is al een tijd bekend dat ze in de hete zomers kampen met droogteproblemen. Maar ook ons Rivierengebied is kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. De geografische ligging en dynamiek van de rivieren hebben de regio door de eeuwen heen gevormd. De gebruiksfuncties in het Rivierengebied veranderen echter door klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkelingen. Zo zien we een toenemende waterbehoefte, terwijl het wateraanbod afneemt. Ook toonde de zomer van 2022 aan hoe zeer lage rivierstanden, weinig neerslag en hoge temperaturen tot verschillende problemen kunnen leiden, waaronder hittestress.

De regio heeft dan ook te maken met de volgende uitdagingen:

1. Het ontbreken van een gezamenlijk vertrekpunt voor uitvoering op het gebied van klimaatadaptatie
2. Het beter borgen van integraliteit in het beleid
3. De complexiteit in grote opgaven en transities

4.5. Versnellen van de energietransitie in de regio en het verminderen van de CO2-uitstoot met 55% in 2030

Het opstellen en uitvoeren van de Regionale Energie Strategie (RES) is slechts één van de plannen waaraan wordt gewerkt in het kader van het Klimaatakkoord. Ook in Rivierenland zetten bedrijven, overheden, inwoners en maatschappelijke organisaties volop in op de verduurzaming van mobiliteit, industrie, land- en tuinbouw en de gebouwde omgeving. De RES is daarnaast ook slechts één van de instrumenten om richting 55% minder uitstoot te komen. In het Gelders Klimaatplan staan ook andere oplossingsrichtingen, zoals het beter gebruiken van onze grondstoffen (circulaire economie), duurzame mobiliteit, voedseltransitie en het aanplanten van meer bossen.

Uitdagingen die baat hebben bij een regionale aanpak in de komende jaren:

1. Verdere vermindering CO2-uitstoot, naast de geplande doelstellingen van de RES
2. De capaciteit van het elektriciteitsnetwerk is bepalend voor de ontwikkelingen in de regio
3. De schaarste in ruimte (voor hernieuwbare energie, netcapaciteit, etc.) vraagt om een slimme afweging en efficiënte combinaties

4.6. Behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de regio

Biodiversiteit en de ecosysteemdiensten die daarbij horen - zoals drinkwater, schone lucht, waterberging - bieden de regio o.a. een leefbare omgeving, de randvoorwaarden voor de agri-activiteiten en veerkracht om zich aan te passen aan klimaatverandering. Biodiversiteit en ecosystemen spelen een belangrijke rol in onze inspanningen om de klimaatverandering te bestrijden. Tegelijkertijd heeft klimaatverandering invloed op natuurlijke systemen. Steeds meer biodiversiteit gaat verloren en ecosystemen gaan achteruit. Hierdoor kunnen we minder rekenen op hun essentiële, nuttige diensten.

In de FruitDelta Gebiedsagenda hebben drie uitdagingen prioriteit voor regionale samenwerking:

1. De kritische stikstofdepositiewaarden worden op veel Natura 2000-gebieden overschreden. De overheid zet zich in om deze natuur te beschermen. Voor Rivierenland gaat het om de Natura 2000-gebieden in de uiterwaarden van de rivieren.
2. De huidige agribusiness in de regio is veelal een monocultuur. Daardoor komt de biodiversiteit onder druk te staan.
3. Ruimte voor natuur: er is in deze regio spanning tussen de inzet op economische kracht en innovatie in de verschillende economische sectoren en de ruimtelijke gevolgen voor de natuur.

4.7. Verbeteren en behouden van benodigde regionale mobiliteit in een regio met een relatief lage bevolkingsdichtheid

De regio Rivierenland ligt centraal in Nederland en is daardoor in trek bij bedrijven en (potentiële) inwoners. Snel-, spoor- en vaarwegen verbinden de regio met belangrijke economische kernen zoals Utrecht, 's-Hertogenbosch, Arnhem en Nijmegen. We hebben regionaal onze krachten gebundeld en werken onder andere samen met omliggende regio's, provincies, het Rijk en

onze vervoerders. Dit met één gezamenlijk doel: goede en veilige oplossingen voor een duurzaam bereikbare, vitale regio. De mobiliteitsopgaven voor onze regio blijven divers, gemeentegrens- en regiogrensoverschrijdend en vragen ook in de komende jaren om een verscheidenheid aan oplossingen.

Via bestaand beleid en de uitvoering daarvan wordt op dit moment stevig ingezet op duurzame en optimale mobiliteit voor iedereen, met als aandachtspunten:

1. Bijdrage mobiliteit aan prettig wonen en leefbaarheid: hoe organiseren we dat de bereikbaarheid voldoende op orde, passend en veilig is in de schaarse ruimte?
2. Het vergroten van de bereikbaarheid: aanpak van de fileknelpunten op de A2, A15 en Rijnbrug Rhenen.
3. Verduurzaming van mobiliteit om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstelling in 2030 van 55% CO2-reductie.

4.8. Behouden en optimaliseren van de ruimtelijke kwaliteit bij een toenemende druk op de ruimte door onder andere woon- en transitieopgaven

De regio is centraal gelegen en daarmee zeer aantrekkelijk voor logistieke bedrijven die grote distributiecentra willen bouwen. En ook voor de glastuinbouw met haar toekomstige ruimtevraag. De regio ligt laag en grote rivieren doorkruisen haar. Klimaatadaptatie zal aanpassingen gaan vragen aan de manier waarop de ruimte wordt gebruikt. Water en bodem worden leidend bij de inrichting. Tegelijkertijd is het behoud van de belevingswaarde van het landschap van groot belang voor de vrijetijdseconomie. Voor een toekomstbestendige ontwikkeling zijn integrale ruimtelijke keuzes nodig.

Deze bestaande initiatieven zijn onvoldoende om een goede belevingswaarde en ruimtelijke kwaliteit te bereiken. Kaders zijn goede instrumenten om de beschikbare ruimte te verdelen, maar bieden onvoldoende handvatten om deze ruimte ook slim te gebruiken. Naast slimme oplossingen voor effectief ruimtegebruik zullen er op regionaal niveau ook gewoon keuzes gemaakt moeten worden over wat wel en niet kan in de beperkte ruimte. We moeten gezamenlijke op lokaal, regionaal en provinciaal niveau een puzzel leggen. Doen we dat niet, dan zullen we in toenemende mate merken dat we cruciale ambities niet kunnen verwezenlijken omdat de ruimte niet beschikbaar is. Dit kan leiden tot conflicten tussen belanghebbenden. Tenslotte is er binnen de huidige initiatieven beperkte aandacht voor de belevingswaarde voor Rivierenlanders op bovenlokaal niveau. Daardoor dreigt die ondergesneeuwd te raken in het totaal.

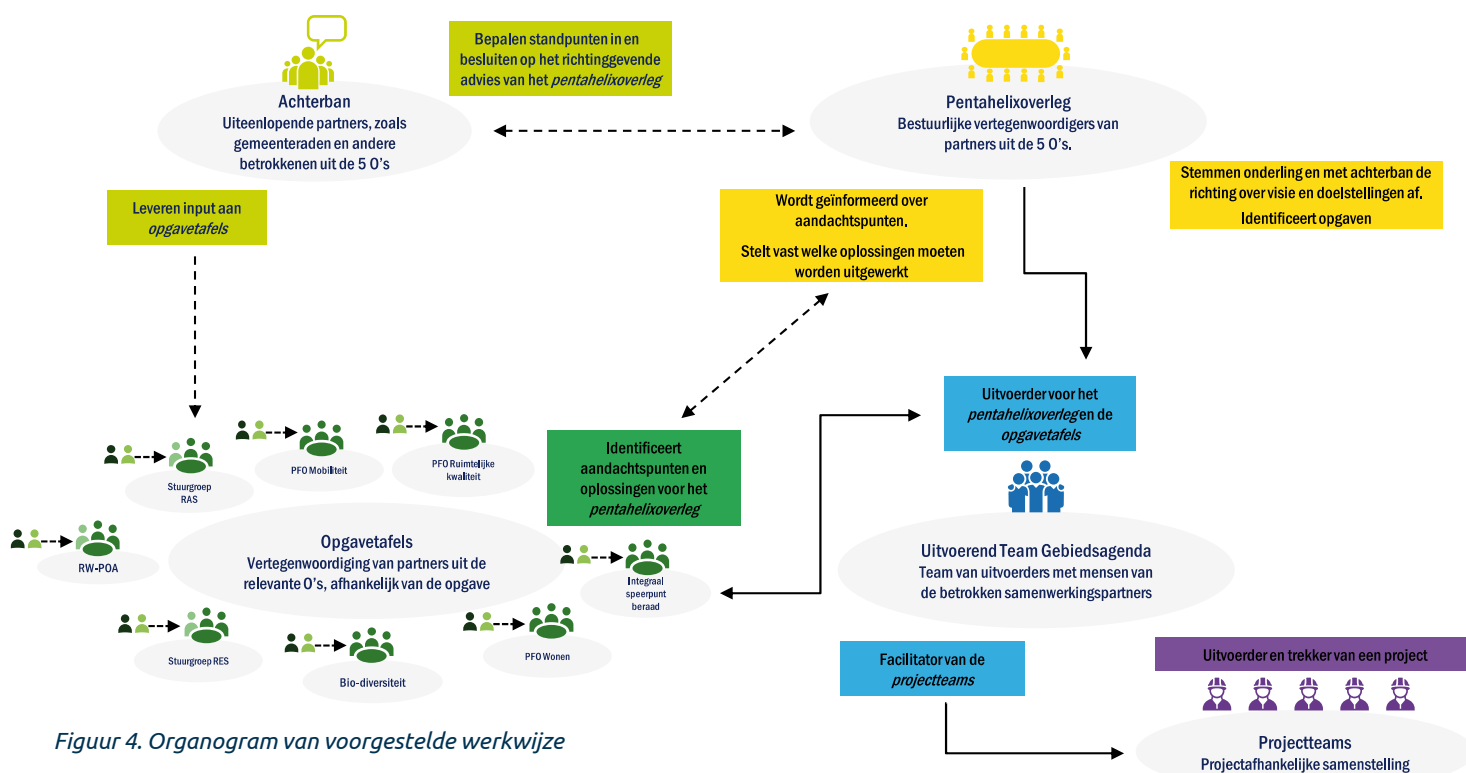
4.9. Integrale regionale oplossingen

In de bovenstaande paragrafen hebben wij de afzonderlijke opgaven en uitdagingen geïdentificeerd. Deze opgaven zijn gemeente-overstijgend en/of vereisen een integrale aanpak. Via de regionale samenwerking kunnen wij de gewenste integrale/gemeente-overstijgende aanpak realiseren. We werken de oplossingsrichtingen de komende tijd verder uit. Dat gebeurt in lijn met de verdere uitwerking van de integrale oplossingsrichtingen en de SMART-doelen, in het vervolgproces van de Gebiedsagenda samen met de partners.

5. De samenwerking

De samenwerkingsstructuur is dusdanig opgezet dat het de werkwijze van de partners (de 5 O's) ondersteunt om - vanuit een gezamenlijke visie - te werken aan de integrale opgaven in het gebied. Deze structuur biedt ruimte om strategisch op te treden en bij te sturen waar dat nodig is (adaptief). En ook om dilemma's te bespreken en te zorgen voor gezamenlijke oplossingen.

Voor de bemensing van de gremia sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande overlegstructuren om bestuurlijke drukte te voorkomen. In het kader van learning by doing hebben we gekozen om de periode tot januari 2024 te gebruiken om stapsgewijs te komen tot implementatie van de werkwijze (zie figuur 4) en gaandeweg te kijken wat wel en wat niet werkt.

Figuur 4. Organogram van voorgestelde werkwijze

De organisatiestructuur van de Gebiedsagenda bestaat uit de volgende elementen:

Elementen	Samenstelling	Taken
Pentahelix-overleg	Bestuurlijke vertegenwoordigers vanuit relevante stakeholders (alle 5 O's)	<ul style="list-style-type: none"> Stelt elke vijf jaar de richting van de visie en de doelstellingen af. De betrokken stakeholders leggen dit besluit vast in hun achterban. Stelt jaarlijks de opgaven vast. De betrokken stakeholders leggen het besluit vast in hun achterban. Stelt halfjaarlijks vast welke oplossingen het uitvoerende team moet uitwerken nadat de opgavetafels en het uitvoerende team deze oplossingen hebben geïdentificeerd.
Opgavetafels	Partners met een bestuurlijk relevante kennis van de opgave. De precieze samenstelling is afhankelijk van de opgave	<ul style="list-style-type: none"> Draagt bij aan de diagnoses van de huidige situatie en het identificeren van aandachtspunten in samenspraak met het uitvoerende team. Identificeert oplossingsrichtingen in samenspraak met het uitvoeringsteam.
Uitvoerend team	Team van uitvoerders met mensen van betrokken stakeholders	<ul style="list-style-type: none"> Adviseert over de wijze van monitoren en voert de monitoring uit. Identificeert jaarlijks de opgaven en aandachtspunten. Identificeert continu en afhankelijk van het project de mogelijkheden voor financiering en stelt een investeringsagenda op. Identificeert halfjaarlijks de oplossingen in samenspraak met de opgavetafels. Mobiliseert de partners die nodig zijn om een oplossing uit te voeren. Hierbij stuurt het team op de haalbaarheid van de oplossing en het draagvlak bij de beoogde partners.
Projectteams	Projectafhankelijk	<ul style="list-style-type: none"> Werkt oplossingen uit in samenwerking met het uitvoerende team.
Achterbannen	Afhankelijk van de geïdentificeerde opgave en oplossingen	<ul style="list-style-type: none"> Stemmen af met hun vertegenwoordigers in de verschillende gremia.

De bestaande overlegstructuren worden als volgt uitgebreid tot (of geformeerd als) opgavetafels:

1. Behouden en versterken van het innovatievermogen van krachtige regionale sectoren	Uitbreiden integraal speerpuntenberaad Economie met andere partners
2. Inspelen op veranderingen op de arbeidsmarkt door transitieopgaven, robotisering en automatisering	Bestuurlijk overleg RW-POA Rivierenland
3. Inspelen op de groeiende vraag naar woningen en daarbij rekening houden met de woningbehoefte van inwoners, inclusief aandachtsgroepen	Uitbreiden portefeuille-overleg Wonen met andere partners
4. Beschermen van Rivierenlanders voor toekomstige risico's als gevolg van klimaatverandering , zoals overstromingsgevaar, hittestress en droogte	Stuurgroep RAS
5. Versnellen van de energietransitie in de regio en het verminderen van de CO2-uitstoot met 55% in 2030	Stuurgroep RES
6. Behouden en verbeteren van de biodiversiteit in de regio	Nieuw pentahelix-gremium
7. Verbeteren en behouden van de benodigde regionale mobiliteit in een regio met een relatief lage bevolkingsdichtheid	Uitbreiden portefeuille Mobiliteit met andere partners
8. Behouden en optimaliseren van de ruimtelijke kwaliteit bij een toenemende druk op de ruimte door onder andere woon- en transitieopgaven	Uitbreiden portefeuille Ruimtekwaliteit met andere partners

De leidende principes voor de samenwerking zijn het eerste startpunt voor gezamenlijke regels en afspraken.

- **Gelijkwaardigheid:** samenwerken op basis van gelijkwaardigheid met respect voor ieders belangen, rol en verantwoordelijkheid.
- **Vertrouwen:** we leggen niet alles (juridisch) vast, omdat we met elkaar in vertrouwen werken aan het gezamenlijke belang. Onze afspraken binnen de werkwijze geven voldoende houvast.
- **Leren met elkaar:** we werken aan complexe uitdagingen waar soms gewoon gestart moet worden om tot de oplossing te komen (learning by doing).
- **Adaptief:** de Gebiedsagenda is niet statisch, maar een werkwijze die ons in staat stelt om continu te kunnen anticiperen op veranderingen in de omgeving.
- **Missiegericht en integraal:** het doel is leidend voor de oplossingen die we bedenken. Dus niet de structuur of de belangen van individuele partijen.
- **Geen bestuurlijke drukte:** we maken zoveel mogelijk gebruik van de bestaande gremia.

6. Monitoring dashboard en een regionale investeringsagenda

Monitoring

Vanuit de Gebiedsagenda monitoren we voor bestuurders en volksvertegenwoordigers de voortgang op de opgaven binnen de Gebiedsagenda en de realisatie van de gezamenlijke ambitie. Dit systeem is nog in ontwikkeling omdat sommige data nog ontbreken. We verwachten de monitoring gaandeweg verder af te maken. Ook werken we aan een monitoringssysteem waarin de belangrijkste regionale projecten worden gevolgd.

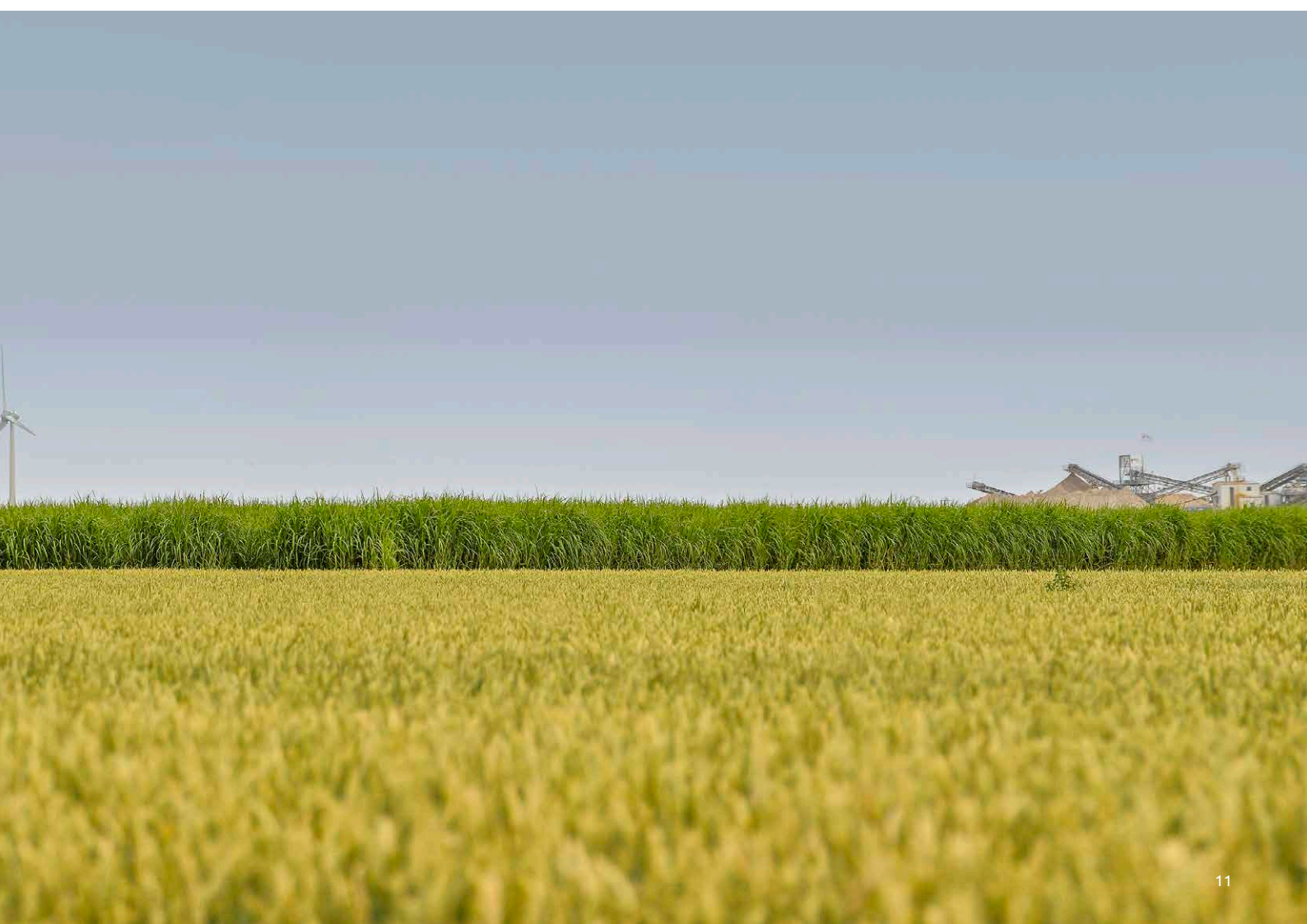
In de verdere uitwerking van SMART-doelen en -opgaven zal aandacht zijn voor de vertaling van doelen naar indicatoren. Zo komt er een monitoringplan dat zo concreet mogelijk is. Dit moet antwoord geven op de vraag wanneer we in de regio tevreden kunnen zijn.

Investeringsagenda

Wij hebben een overzicht gemaakt van de huidige regionale investeringen die bijdragen aan één van de acht integrale opgaven uit de Gebiedsagenda 2.0. Het betreft de volgende typen investeringen:

- Regionale investeringen. Let op: Lokale/gemeentelijke zijn niet in dit document opgenomen.
- Investeringen waarbij minimaal één overheidspartij betrokken is. Dit zijn met name Regio Rivierenland en/of provincie Gelderland. Let op: uitsluitend private investeringen zijn niet in dit document opgenomen.
- Investeringen die bijdragen aan minimaal één van de opgaven zoals geformuleerd in de FruitDelta Gebiedsagenda 2.0.

Bij de verdere doorontwikkeling naar een nieuwe versie van de Gebiedsagenda kunnen verschillende aanvullingen worden aangebracht. Denk aan de investeringen van private partners, lokale investeringen, etc. Ook nieuwe regionale investeringen zullen periodiek aan het document moeten worden toegevoegd. Een voorbeeld hiervan zou het Regionaal Toekomstfonds kunnen zijn. Daarvoor wordt op dit moment een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. Bij een dergelijk fonds zou een brede doelstelling op de integrale opgaven worden toegepast. Hiermee is de insteek dus bijvoorbeeld breder dan het Regionaal Stimuleringsfonds (RSF). Ook biedt het mogelijkheden voor cofinanciering van projecten door het Rijk en partners.

MANAGEMENTSAMENVATTING

